અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==

અમદાવાદની ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૭૯૧૭ ઓફ ૨૦૧૪
વિથ
સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૭૯૧૮ ઓફ ૨૦૧૪
ટુ
સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૮૦૩૭ ઓફ ૨૦૧૪
વિથ
સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૧૦૨૬૮ ઓફ ૨૦૧૪
ટુ
સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૧૦૨૯૯ ઓફ ૨૦૧૪
વિથ
સ્પે. સીવિલ એપ્લીકેશન નં.૧૪૩૫૮ ઓફ ૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટેઃ

માનનીય ન્યાયમૂર્તી સુશ્રી હર્ષા દેવાની

==

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

==

ગેઇલ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ..... અરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

કમાન્ડિંગ ઓફિસર અને ૧..... પ્રતિવાદી (ઓ)

==

ઉપસ્થીતીઃ

વિશેષ દિવાની અરજીઓ નં.૭૯૧૭/૨૦૧૪ થી ૮૦૩૭/૨૦૧૪ અને ૧૦૨૬૮/૨૦૧૪ થી ૧૦૨૯૯/૨૦૧૪.

અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ તરફે શ્રી શાલિન મેહતા, એસ. આર. શ્રી વિશ્વાસ કે શાહ સાથે વકીલ, વકીલ.

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ તરફે શ્રી માસુમ કે શાહ, વકીલ.

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ તરફે શ્રી પી. વાય. દિવ્યેશ્વર, વકીલ.

પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ તરફે આપવામાં આવેલી સૂચના

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૪૩૫૮/૨૦૧૩.

એમ. આર. એમ. ટી. એમ. હકીમ, અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે વકીલ.

શ્રી શાલિન મેહતા, એસ. આર. શ્રી વિશ્વાસ કે શાહ સાથે વકીલ, પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે વકીલ.

શ્રી ભાવેશ બી. ચોક્ષી, પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૨ માટે વકીલ

==

કોરમઃમાનનીય ન્યાયમૂર્તી સુશ્રી હર્ષા દેવાની

તારીખઃ૦૫/૦૫/૨૦૧૫

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો

૧. નિયમ. સંબંધિત સામાવાળાઓના વિદ્ધાન વકીલોએ નિયમની નોટિસની બજવણી માફ કરી છે. આ તમામ અરજીઓમાં કાયદાના સમાન પ્રશ્નો સંકળાયેલા હોવાથી, તે તમામ અરજીઓની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવી અને આ સામાન્ય ચુકાદાથી તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૪૩૫૮/૨૦૧૩ સિવાયની આ તમામ અરજીઓ ગેઇલ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ દ્ધારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં સામાવાળા–દાવેદારો દ્ધારા વિલંબ માફ કરવા માટે દાખલ કરાયેલી અરજીઓ પર વડોદરાના વિદ્ધાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ દ્ધારા પસાર કરાયેલા હુકમોને પડકારવામાં આવ્યા છે, જેના દ્ધારા અરજીઓ મંજૂર કરવામાં આવી છે અને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા (૫) હેઠળની અરજીઓ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવામાં આવ્યો છે.

૩. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૪૩૫૮/૨૦૧૩ મૂળ દાવેદાર દ્ધારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં દાહોદના વિદ્ધાન બીજા એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે સિવિલ મિસલેનિયસ એપ્લિકેશન નં.૫/૨૦૧૩માં તા.૩૧ મે, ૨૦૧૩ના રોજ

પસાર કરેલા હુકમને પડકારવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ હેઠળની કલમ ૧૦ની અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવાની ગેઈલ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ દ્વારા કરાયેલી અરજી મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૪. આ તમામ કેસોમાં, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા દાવેદારોને વળતર આપતા હુકમો પસાર કરવામાં આવ્યા બાદ, વ્યથિત પક્ષ, એટલે કે ગેઈલ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ/દાવેદારોએ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૦ હેઠળ જિલ્લા અદાલતો સમક્ષ અરજીઓ કરી હતી. જોકે, આવી અરજીઓ કરવામાં વિલંબ થયો હતો અને તેથી સંબંધિત પક્ષોએ આવી અરજીઓ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ અરજીઓ પણ કરી હતી. આવી અરજીઓ પર અલગ-અલગ હુકમો દ્વારા વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે અરજીઓ મંજૂર કરી અને વિલંબ માફ કર્યો, જેના કારણે હાલની અરજીઓ ઊભી થઈ છે.

૫. અરજદાર ગેઈલ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ તરફથી હાજર સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલીન મહેતાએ એડવોકેટ શ્રી વિશ્વાસ શાહ સાથે વાદગ્રસ્ત હુકમોને એ રજૂઆત કરીને પડકાર્યા કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી અને તેથી વિલંબ માફ

કરવાની અરજીઓ મંજૂર કરવામાં વિદ્વાન જિલ્લા જજ યોગ્ય નહોતા. અદાલતનું ધ્યાન પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની સંબંધિત જોગવાઈઓ તરફ દોરવામાં આવ્યું અને દર્શાવવામાં આવ્યું કે સદર અધિનિયમની યોજના હેઠળ કલમ ૧૦ તે જમીન હેઠળ પાઈપલાઈન નાખવાની પ્રસ્તાવિત હોય, નાખવામાં આવી રહી હોય અથવા નાખવામાં આવી હોય તેવી જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિને થયેલા કોઈ નુકસાન, ખોટ અથવા ઈજાના સંદર્ભમાં વળતરની જોગવાઈ કરે છે. પેટા–કલમ (૨) હેઠળ, જો પેટા–કલમ (૧) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરાયેલ વળતરની રકમ બંનેમાંથી કોઈ પક્ષને સ્વીકાર્ય ન હોય તો, જે જિલ્લા જજના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં જમીન અથવા તેનો કોઈ ભાગ આવેલો હોય તે જિલ્લા જજ સમક્ષ બંનેમાંથી કોઈ પક્ષ દ્વારા અરજી કરવામાં આવે ત્યારે વળતરની રકમ સદર જિંલ્લા જજ દ્વારા નક્કી કરવામા આવશે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે તે જ રીતે, કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ જમીનના સંદર્ભમાં સદર તારીખે જમીનની બજાર કિંમત સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવાની હોય છે અને જો તે સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરાયેલ કિંમત બંનેમાંથી કોઈ પક્ષને સ્વીકાર્ય ન હોય તો, પેટા–કલમ (૨)માં ઉલ્લેખિત જિલ્લા જજ સમક્ષ બંનેમાંથી કોઈ પક્ષ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી પર તે જિંલ્લા જજ દ્વારા નક્કી કરવામા આવશે. દર્શાવવામાં આવ્યું કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ જિલ્લા જજનો નિર્ણય અંતિમ રહેશે. અદાલતનું વધુમાં ધ્યાન સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪ તરફ દોરવામાં આવ્યું, જે ‘સિવિલ અદાલતોના

અધિકારક્ષેત્ર પર પ્રતિબંધ' માટે જોગવાઈ કરે છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે તેથી, કલમ ૧૪ના અમલથી, કોઈ પણ એવી બાબત અંગે સિવિલ અદાલતોનું અધિકારક્ષેત્ર, જેને અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ નક્કી કરવાની સત્તા સક્ષમ સત્તાધિકારીને આપવામાં આવી છે, સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધિત છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓના અવલોકન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તે પોતે જ સંપૂર્ણ સંહિતા છે અને પેટ્રોલિયમ તથા ખનિજોના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવા માટે જમીનમાં ઉપયોગના અધિકારના સંપાદન તથા તેના વળતર માટે સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા કરે છે. તેથી, સદર અધિનિયમ પોતે જ સંપૂર્ણ સંહિતા હોવાથી, લિમિટેશન એક્ટ સહિત અન્ય કોઈ કાયદાની જોગવાઈનો આશરો લેવો જરૂરી નથી. વિદ્વાન વકીલ અનુસાર, સદર અધિનિયમમાં કંઈપણ ખૂટતું નથી અને તેના હેઠળ વળતર નક્કી કરવામાં કાયદાની અન્ય કોઈ જોગવાઈનો આશરો લીધા વિના કાર્યવાહી થાય છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન (એક્વિઝિશન ઓફ રાઈટ ઓફ યુઝર ઈન લેન્ડ) રૂલ્સ, ૧૯૬૩ના નિયમ ૫નો ઉલ્લેખ કરતાં દર્શાવવામાં આવ્યું કે સદર નિયમ હેઠળ વળતરની રકમના નિર્ધારણથી વ્યથિત કોઈ પક્ષે, જમીન અથવા તેનો કોઈ ભાગ જે જિલ્લા જજના અધિકારક્ષેત્રમાં આવેલો હોય તે જિલ્લા જજ સમક્ષ, નિયમ ૪(૩) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી તરફથી જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર અરજી કરવાની હોય છે. તેથી, રજૂ કરવામાં આવ્યું કે સદર નિયમ હેઠળ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૦ હેઠળની અરજી સક્ષમ સત્તાધિકારી તરફથી જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું

દિવસની અંદર દાખલ કરવાની હોય છે અને સમગ્ર સદર અધિનિયમ અથવા તેના હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોમાં વિલંબ માફ કરવાની કોઈ જોગવાઈ નથી. તેથી, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ લાગુ પડતી નથી.

૫.૧ આવી રજૂઆતના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલે કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ એન્ડ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ વિરુદ્ધ હોંગો ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા, (૨૦૦૯) ૫ એસ.સી.સી. ૭૯૧, પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે તેની કલમ ૩૫–એચ હેઠળ હાઇકોર્ટ સમક્ષની અરજી પક્ષકારને હુકમની બજવણી થયાની તારીખથી એકસો એંસી દિવસની અંદર કરવાની હતી અને સદર નિર્ધારિત સમયગાળા પછી સંદર્ભ કરવામાં આવે તો વિલંબ માફ કરવા માટે કોઈ કલમ નહોતી. અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે કલમો ૩૫, ૩૫–બી, ૩૫–ઇઇ, ૩૫–જી અને ૩૫–એચમાં વપરાયેલી ભાષા સ્પષ્ટ કરે છે કે અપીલ અને હાઇકોર્ટને સંદર્ભ નિર્ણય અથવા હુકમની જાણ થયાની તારીખથી માત્ર ૧૮૦ દિવસની અંદર કરવામાં આવવો જોઈએ. અન્ય શબ્દોમાં, અન્ય જોગવાઈઓમાં વપરાયેલી ભાષા સ્પષ્ટ કરે છે કે વિધાનસભાનો હેતુ અપીલી સત્તાધિકારીને અપીલ દાખલ કરવાની પ્રાથમિક ૬૦ દિવસની મર્યાદા સમાપ્ત થયા પછી માત્ર ૩૦ દિવસ સુધીનો વિલંબ માફ કરીને અપીલ

સ્વીકારવાનો હતો. નિર્ધારિત સમયગાળા પછી પૂરતું કારણ દર્શાવીને વિલંબ માફ કરવાની કોઈ જોગવાઈના અભાવમાં, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫નો સંપૂર્ણ બહિષ્કાર થાય છે. તે મુજબ અદાલતે ઠરાવ્યું કે નિર્ધારિત ૧૮૦ દિવસની અવધિ પૂરી થયા પછી વિલંબ માફ કરવાની હાઇકોર્ટ પાસે કોઈ સત્તા નહોતી એવું ઠરાવવામાં હાઈકોર્ટ યોગ્ય હતી.

૫.૨ છત્તીસગઢ સ્ટેટ ઈલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ ઈલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, (૨૦૧૦) ૫ એસ.સી.સી. ૨૩, જેમાં અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ, ૨૦૦૩ની કલમ ૧૨૫ હેઠળ અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ ફોર ઈલેક્ટ્રિસિટી દ્વારા કરવામાં આવેલા નિર્ણય અથવા હુકમની જાણ થયાની તારીખથી ૧૨૦ દિવસ કરતાં વધુ સમય બાદ વ્યથિત વ્યક્તિને અપીલ દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવા માટે સર્વોચ્ચ અદાલત લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ની કલમ ૫ લાગુ કરી શકે કે નહીં. અપીલકર્તા તરફથી સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટની કલમ ૧૨૫ના પરંતુકના અર્થમાં અદાલત અપીલ દાખલ કરવા માટેનો સમય મહત્તમ માત્ર ૬૦ દિવસ સુધી વધારી શકે છે, તેમ છતાં ૧૨૦ દિવસની અવધિ બાદના વિલંબને માફ કરવા માટે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) સાથે વાંચી કલમ ૫ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય. મુક્રી ગોપાલન વિરુદ્ધ ચેપ્પિલાટ પુથનપુરાયિલ અબૂબક્કર, (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૫ના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં

આવ્યો હતો. સામાવાળા તરફથી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટની કલમ ૧૨૫ના પરંતુકની સાદી ભાષાને જોતા, ૧૨૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી અપીલ દાખલ કરવાની અવધિ વધારવાની સર્વોચ્ચ અદાલતને કોઈ સત્તા નથી અને ટ્રિબ્યુનલના કોઈપણ નિર્ણય અથવા હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરવા માટે વિશેષ મર્યાદા નક્કી કરવાના વિધાનસભાના હેતુને નિષ્ફળ બનાવવા માટે લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓનો આશરો લઈ શકાય નહીં. અદાલતે સદર અધિનિયમની યોજના પર વિચાર કર્યો અને નોંધ્યું કે કલમ ૧૨૫ હેઠળ ટ્રિબ્યુનલના કોઈ પણ હુકમ અથવા નિર્ણય સામે સર્વોચ્ચ અદાલતમાં અપીલ કરવાની જોગવાઈ હતી, જે આવા નિર્ણય અથવા હુકમની જાણ થયાની તારીખથી ૬૦ દિવસની અંદર દાખલ કરી શકાય. કલમ ૧૨૫નો પરંતુક અદાલતને વધુમાં વધુ ૬૦ દિવસની અવધિ માટે અપીલ સ્વીકારવાની સત્તા આપે છે, જો તે સંતુષ્ટ થાય કે અપીલકર્તાને સદર અવધિમાં અપીલ દાખલ કરતા પૂરતા કારણસર રોકવામાં આવ્યો હતો. અદાલતે વધુમાં નોંધ્યું કે ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટની કલમ ૧૪૫ જાહેર કરે છે કે કલમ ૧૨૬માં ઉલ્લેખિત એસેસિંગ ઓફિસર અથવા કલમ ૧૨૭મા ઉલ્લેખિત અપીલી સત્તાધિકારી અથવા અધિનિયમ હેઠળ નિયુક્ત એડજ્યુડિકેટિંગ ઓફિસરને અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ નક્કી કરવાની સત્તા આપવામાં આવેલી કોઈ બાબત અંગે કોઈ સિવિલ અદાલતને કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી હાથ ધરવાનો અધિકાર નહીં હોય અને આવી બાબતોમાં કોઈ પ્રતિબંધક હુકમ પણ આપવામાં આવશે નહીં. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે કલમ ૧૨૫ના પરંતુકમાં "વધુમાં વધુ ૬૦ દિવસની

અવધિમાં" શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ ૧૨૦ દિવસની મર્યાદા અંતિમ છે તે સ્પષ્ટ કરે છે. અદાલતે વધુમાં નોંધ્યું કે ૧૨૦ દિવસથી વધુ સમય બાદ ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય અથવા હુકમ સામે દાખલ કરાયેલી અપીલ સ્વીકારવા માટે સદર અધિનિયમમાં કોઈ જોગવાઈ નથી અને એડજ્યુડિકેટિંગ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવેલા હુકમના સંદર્ભમાં સિવિલ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રના બહિષ્કારને પણ આ દિશામાં સૂચક ગણાવ્યો. લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) તેમજ સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈને ઠરાવવામાં આવ્યું કે ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટની કલમ ૧૨૫ અને તેના પરંતુક હેઠળ નિર્ધારિત ૧૨૦ દિવસની અવધિ બાદ ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય અથવા હુકમ સામે દાખલ અપીલ સ્વીકારવા માટે સર્વોચ્ચ અદાલત લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫નો આશરો લઈ શકતી નથી. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટની કલમ ૧૨૫નું એવું કોઈ અર્થઘટન, જેના કારણે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) સાથે વાંચી કલમ ૫ની લાગુ પડવાની શક્યતા ઊભી થાય, તો તેનો અર્થ કાયદાનો હેતુ, એટલે કે ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય અથવા હુકમ સામે અપીલ માટે વિશેષ મર્યાદા પૂરી પાડવાનો હેતુ, નિષ્ફળ બનાવવાનો થશે અને કલમ ૧૨૫નો પરંતુક નિષ્પ્રભાવી બની જશે.

૫.૩ શ્રી મહેતાએ રજૂ કર્યું કે હાલના કેસની હકીકતોમાં પણ સદર અધિનિયમ અને તેના હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોની યોજના ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ હેઠળની યોજનાને સમાન છે, જેમાં નિયમ ૫ સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમની

જાણ થયાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર અરજી કરવાની જોગવાઈ કરે છે અને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૪ સિવિલ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને એવી કોઈ બાબતના સંબંધમાં પ્રતિબંધિત કરે છે જેને સક્ષમ સત્તાધિકારીને સત્તા આપવામાં આવી છે અને વધુમાં એવી જોગવાઈ કરે છે કે અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ અપાયેલી કોઈ સત્તાના અનુસંધાનમાં લેવાયેલી અથવા લેવાની પ્રસ્તાવિત કોઈ કાર્યવાહી અંગે કોઈ અદાલત અથવા અન્ય સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈ પ્રતિબંધક હુકમ આપવામાં આવશે નહીં. ૧૩ માર્ચ, ૨૦૧૫ના રોજ આ અદાલતની પૂર્ણ બેન્ચે પાનોલી ઈન્ટરમીડિયેટ (ઈન્ડિયા) પ્રા. લિ. વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાના કેસમાં, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૮૫૪૨/૨૦૧૪ અને સંલગ્ન બાબતોમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની કલમ ૩૫ હેઠળની મર્યાદા પરંતુક દ્વારા આપવામાં આવેલા ત્રીસ દિવસની અવધિથી આગળ અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરી શકાતો નથી અને અપીલ નેવું દિવસની અવધિ પછી પણ દાખલ કરી શકાતી નથી. પોપટ બહિરુ ગોવર્ધને અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્વિઝિશન ઓફિસર અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા, (૨૦૧૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૭૬૫, પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં લેન્ડ એક્વિઝિશન એક્ટ, ૧૮૯૪ની કલમ ૨૮-એના સંદર્ભમાં અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૮એ હેઠળની અરજી તેની હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદાની અવધિમાં જ દાખલ કરવાની હોય છે, જેમાં અદાલતના

એવોર્ડની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર પુનઃનિર્ધારણ માટે અરજી કરવાની હોય છે. અદાલતે વધુમાં ઠરાવ્યું હતું કે એ સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે મર્યાદાનો કાયદો કોઈ ચોક્કસ પક્ષને કઠોર અસર કરતો હોય તો પણ, જ્યારે અધિનિયમ તેવી રીતે જોગવાઈ કરે ત્યારે તેને તેની સંપૂર્ણ કડકાઈ સાથે લાગુ કરવો પડે છે અને ન્યાયસંગતતાના આધારે અદાલત મર્યાદાનો સમયગાળો વધારી શકતી નથી.

૫.૪ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલે ખૂબ જ ન્યાયસંગત રીતે અદાલતનું ધ્યાન આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના દેશમ વેંકટેશ્વર રેડ્ડી વિરુદ્ધ સ્પેશિયલ ડેપ્યુટી કલેક્ટરના કેસમાં ૫ જૂન, ૨૦૧૪ના રોજ આપેલા, રિટ પિટિશન નં.૬૭૮૩/૨૦૦૬માં આપેલા ચુકાદા તરફ દોર્યું, જેમાં અદાલતે મુક્રી ગોપાલન વિરુદ્ધ ચેપ્પિલાટ પુથનપુરાયિલ અબૂબક્કર (ઉપર મુજબ)ના સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખીને ઠરાવ્યું હતું કે કેરળ રેન્ટ એક્ટ, ૧૯૬૫ની કલમ ૧૮ હેઠળ રચાયેલી અપીલી સત્તાધિકારી અદાલત તરીકે કાર્ય કરે છે અને કલમ ૧૮ હેઠળ અપીલ માટે નક્કી કરાયેલ મર્યાદા પક્ષકારો દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલના સંદર્ભમાં લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ની કલમ ૪થી ૨૪ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને ગણાશે. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે આવી કાર્યવાહી લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ને આકર્ષશે અને પરિણામે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ પણ આવી કાર્યવાહી પર લાગુ પડશે. કેરળ હાઈકોર્ટના સફિયા વિરુદ્ધ ધ ડેપ્યુટી કલેક્ટરના કેસમાં ૨૨ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૦ના રોજ આપેલા, સી.આર.પી.

નં.૩૭૨/૨૦૦૫ના ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ના સંદર્ભમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે સદર અધિનિયમ વિશેષ કાયદો હોવાથી લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી અને તેથી કલમ ૫નો આશરો લઈ શકાતો નથી, પરંતુ સદર અદાલતે સી.આર.પી. નં.૩૭૦/૨૦૦૫માં પોતાના અગાઉના ચુકાદામાં ઠરાવ્યું હતું કે નિયમ ૫માં જોગવાઈ મુજબ અરજી દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની અદાલત પાસે સત્તા છે અને તેથી અલગ દૃષ્ટિકોણ અપનાવવાનું કોઈ કારણ નહોતું. કેરળ હાઇકોર્ટના પેટ્રોનેટ સીસીકે લિમિટેડ વિરુદ્ધ વિજયન, ૨૦૦૫ (૧) કે.એલ.ટી. ૭૭૩ના કેસનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫ના સંદર્ભમાં અદાલતે મુક્રી ગોપાલન વિરુદ્ધ સી.પી. અબૂબક્કર (ઉપર મુજબ)ના સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખીને એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે લિમિટેશન એક્ટના સ્પષ્ટ બહિષ્કારના અભાવમાં લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ લાગુ કરી શકાય છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે વિરોધી દર્ષ્ટિકોણ ધરાવતા અન્ય હાઇકોર્ટો ના ચુકાદાઓ કાયદાની યોગ્ય સ્થિતિ રજૂ કરતા નથી અને તેથી અરજી મંજૂર કરીને એવું ઠરાવવું જરૂરી છે કે જિલ્લા જજને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦(૨) અને કલમ ૧૦(૫) હેઠળની અરજીઓ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની કોઈ સત્તા નથી.

૬. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૪૩૫૮/૨૦૧૩માં અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્ધાન વકીલ શ્રી એમ.ટી.એમ. હકીમે રજૂ કર્યું કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૫માં જોગવાઈ છે કે જિલ્લા જજ સમક્ષ અરજી જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર કરવી જરૂરી છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ અને તેના હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોની યોજના હેઠળ, નેવું દિવસથી આગળના વિલંબને માફ કરવાની અદાલતને કોઈ સત્તા આપવામાં આવી નથી. અદાલતનું ધ્યાન પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૬ તરફ દોરવામાં આવ્યું, જેમાં કલમ ૧૧ હેઠળ વળતર જમા કરવાની જોગવાઈ છે અને જણાવવામાં આવ્યું છે કે કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન, જેમ બને તેમ, નિયમ ૪ હેઠળ જાણ મળ્યાની તારીખથી એકવીસ દિવસની અંદર વળતરની રકમ સદર તેમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલી તિજોરીમાં અને સદર નિર્દિષ્ટ ખાતા હેઠળ જમા કરશે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે તેથી પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૫ અને નિયમ ૬નું વાંચન કરવાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૧૦ હેઠળ અરજી દાખલ કરવી તેમજ કલમ ૧૧ હેઠળ વળતર જમા કરવું, બંને નિયમ ૪(૩) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી તરફથી જાણ મળવા પર આધારિત છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૪ની પેટા-કલમ (૩)નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો, જેમાં જોગવાઈ છે કે સક્ષમ સત્તાધિકારી વળતર માટેનો દાવો મળ્યા પછી નિયમ ૪એ મુજબ તપાસ કરશે, વળતર નક્કી કરશે અને ત્યારબાદ કલમ ૧૦ની પેટા-કલમ (૨) અને પેટા-કલમ (૫)માં

ઉલ્લેખિત પક્ષકારોને આ રીતે નક્કી કરાયેલ વળતરની રકમની જાણ કરશે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે તેથી પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૪ની પેટા–કલમ (૩) સક્ષમ સત્તાધિકારી પર સંબંધિત પક્ષકારોને વળતર નક્કી થયાની જાણ કરવાની ફરજ મૂકે છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૮નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો, જેમાં 'નોટિસ વગેરેની બજવણીની રીત' માટે જોગવાઈ છે, અને રજૂ કરવામાં આવ્યું કે પક્ષકારને નોટિસ કેવી રીતે બજાવવી અને કઈ રીતે બજવણી કરવી તે સદર નિયમમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે. તેથી રજૂ કરવામાં આવ્યું કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૪ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળની જાણ અથવા માહિતી નિયમ ૮ની જોગવાઈ મુજબ આપવી જરૂરી છે, જેમાં એવી બજવણી કેવી રીતે કરવી તે નિર્ધારિત છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે આવી બજવણી થયા પછી અને નિયમ ૪ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ યોગ્ય જાણ આપવામાં આવ્યા પછી જ મર્યાદાની અવધિ શરૂ થશે. તેથી પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫માં ઉલ્લેખિત નેવું દિવસનો સમયગાળો જાણ મળ્યાની તારીખથી ગણવો પડશે, અને એવી બજવણી નિયમ ૮ મુજબ કરવી પડશે. અદાલતનું ધ્યાન આ અદાલતના ઉર્વશીદેવી જયદીપસિંહ મહારાઉલ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૧૪ (૨) જી.સી.ડી. ૧૨૩૪ (ગુજ.)ના કેસના ચુકાદા તરફ દોરવામાં આવ્યું, જેમાં અદાલતે સદર અધિનિયમની સમગ્ર યોજનાનો વિચાર કર્યો હતો અને રજૂ કરવામાં આવ્યું કે સદર ચુકાદામાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કોઈ વ્યક્તિ/પક્ષકારને સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી નિયમ

૪(૩) હેઠળ વળતર નક્કી થયાની જાણ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી, આવી રકમના નિર્ધારણથી વ્યથિત હોય તો તેને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦(૨) હેઠળ જિલ્લા જજ સમક્ષ વળતર નક્કી કરવા માટે નિયમ ૪(૩) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી જાણ મળ્યાની તારીખથી નિર્ધારિત નેવું દિવસની અંદર અરજી કરવાની કોઈ તક રહેતી નથી. તેથી રજૂ કરવામાં આવ્યું કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫ના અર્થમાં મર્યાદા ત્યારે જ શરૂ થશે જ્યારે પક્ષકારને નિયમ ૮ મુજબ યોગ્ય રીતે જાણ બજાવવામાં આવે. વાદગ્રસ્ત હુકમનો સંદર્ભ લઈને રજૂ કરવામાં આવ્યું કે વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ સમક્ષ ગેઈલ તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦(૨) અને ૧૦(૫) હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને લાગુ નહીં પડે, પરંતુ તે દલીલનો વિચાર પણ કરવામાં આવ્યો નહોતો. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે ગેઈલ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજીઓમાં સામાવાળા–દાવેદારોને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમની જાણ કરવામાં આવી નહોતી અને તેથી અરજી મર્યાદાની નિર્ધારિત અવધિ પછીની છે એવો વાંધો અરજદાર–ગેઈલ દ્વારા ઉઠાવવો સ્વીકાર્ય નથી.

૭. જવાબમાં, અરજદાર ગેઈલ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાએ અદાલતનું ધ્યાન અરજદારે તૈયાર કરેલા એવા નિવેદન તરફ દોર્યું જેમાં સામાવાળા–દાવેદારોને ચુકવણીઓ કરવામાં આવેલી તારીખો

દર્શાવવામાં આવી હતી અને રજૂ કર્યું કે તેથી દાવેદારો સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલા વળતરના હુકમથી સંપૂર્ણપણે માહિતગાર હતા, છતાં તેમણે નિર્ધારિત મર્યાદાની અવધિમાં જિલ્લા જજ સમક્ષ અરજીઓ કરી નહોતી. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૪(૩) મુજબ સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમની જાણ ન કરવામાં આવી હોય તોપણ, એકવાર વળતરની ચુકવણી થવાથી દાવેદારોને સક્ષમ સત્તાધિકારીએ બજાર કિંમત નક્કી કરી છે તેની જાણ થઈ ગઈ હોય તો આવી જાણ થયાની તારીખથી મર્યાદા શરૂ થશે. તેથી રજૂ કરવામાં આવ્યું કે અરજીઓ મર્યાદાથી બાધિત હોવાથી જિલ્લા અદાલત તેને સ્વીકારી શકતી નહોતી.

૮. પુનઃજવાબમાં વિદ્વાન વકીલ શ્રી હકીમે રજૂ કર્યું કે મર્યાદા કાયદા અને હકીકતનો મિશ્ર પ્રશ્ન છે અને દાવેદારોને સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમ પસાર થવાની જાણ હતી તે અંગે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી કોઈ હકીકત જિલ્લા અદાલત સમક્ષ રજૂ કે સાબિત કરવામાં આવી નથી. તેથી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની આ અરજીઓમાં પ્રથમ વખત અરજદારો માટે વિવાદાસ્પદ હકીકતોના પ્રશ્નો ઉઠાવવાનું ખુલ્લું નથી.

૯. આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનો વિચાર કર્યો છે અને બારમાં રજૂ કરાયેલા ચુકાદાઓનો અભ્યાસ કર્યો છે. હરીફ દલીલોના ગુણદોષ તરફ જતાં પહેલાં પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની સંબંધિત જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લઈ શકાય. પેટ્રોલિયમ

એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ જમીનમાં ઉપયોગના અધિકારના સંપાદન માટે, પેટ્રોલિયમ અને ખનિજોના પરિવહન માટે પાઈપલાઈનો નાખવા અને તેની સાથે સંબંધિત બાબતો માટે બનાવવામાં આવ્યો છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ 'વળતર' માટે જોગવાઈ કરે છે અને તે નીચે મુજબ છે:–

<u>૧૦. વળતર</u>

(૧) કલમ ૪, કલમ ૭ અથવા કલમ ૮ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવે અને તે જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિને, જેના હેઠળ પાઈપલાઈન નાખવાની પ્રસ્તાવિત હોય, નાખવામાં આવી રહી હોય અથવા નાખવામાં આવી હોય, કોઈ નુકસાન, ખોટ અથવા ઈજા થાય તો, કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન, જેમ બને તેમ, આવી વ્યક્તિને આવા નુકસાન, ખોટ અથવા ઈજા માટે વળતર ચૂકવવા જવાબદાર રહેશે અને તેની રકમ પ્રથમ તબક્કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

(૨) જો પેટા–કલમ (૧) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરાયેલ વળતરની રકમ બંનેમાંથી કોઈ પક્ષને સ્વીકાર્ય ન હોય તો, જે જિલ્લા જજના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં જમીન અથવા તેનો કોઈ ભાગ આવેલો હોય તે જિલ્લા જજ સમક્ષ બંનેમાંથી કોઈ પક્ષ દ્વારા અરજી કરવામાં આવે ત્યારે વળતરની રકમ જિંલ્લા જજ દ્વારા નક્કી કરવામા આવશે.

(૩) સક્ષમ સત્તાધિકારી અથવા જિલ્લા જજ, જેમ બને તેમ પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળ વળતર નક્કી કરતી વખતે, જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિને થયેલા નુકસાન અથવા ખોટને નીચેની બાબતોના કારણે થયેલી હોય તે ધ્યાનમાં રાખશે:-

(૧) કલમ ૪, કલમ ૭ અથવા કલમ ૮ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે જમીન પર રહેલા વૃક્ષો અથવા ઊભા પાક, જો હોય તો, દૂર કરવાથી;

(૨) જે જમીન હેઠળ પાઇપલાઇન નાખવામાં આવી હોય તેને સદર વ્યક્તિની માલિકીની અથવા તેના કબજામાં રહેલી અન્ય જમીનથી અસ્થાયી રીતે અલગ કરવામાં આવવાથી; અથવા

(૩) અન્ય કોઈ રીતે આવી વ્યક્તિની કોઈ અન્ય સંપત્તિ, ચર અથવા અચર, અથવા આવકને થયેલી કોઈ ઈજાથી;

પરંતુ જોગવાઈ એવી છે કે કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળની જાહેરનોટિસની તારીખ પછી જમીનમાં કરવામાં આવેલ કોઈ બંધકામ અથવા અન્ય સુધારણાને વળતર નક્કી કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે નહીં.

(૪) જ્યારે કોઈ જમીનનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશનમાં નિહિત થયો હોય ત્યારે કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન, જેમ બને તેમ, પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતર ઉપરાંત, તે જમીનના માલિકને અને એવી કોઈ અન્ય વ્યક્તિને, જેના તે જમીનના ભોગવટાના અધિકાર પર આ રીતે નિહિત થવાથી કોઈ પણ રીતે અસર થઈ હોય, કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળની જાહેરનોટિસની તારીખે સદર જમીનની બજાર કિંમતના દસ ટકા જેટલું વળતર ચૂકવવા જવાબદાર રહેશે.

(૫) સદર તારીખે જમીનની બજાર કિંમત સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે અને જો તે સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરાયેલી કિંમત બંનેમાંથી કોઈ પક્ષને સ્વીકાર્ય ન હોય તો, પેટા-કલમ (૨)માં ઉલ્લેખિત જિલ્લા જજ સમક્ષ બંનેમાંથી કોઈ પક્ષ દ્વારા અરજી કરવામાં આવે ત્યારે તે જિંલ્લા જજ દ્વારા નક્કી કરવામા આવશે.

(૬) પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ જિલ્લા જજનો નિર્ણય અંતિમ રહેશે.

૧૦. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૪નું મથાળું 'સિવિલ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્ર પર પ્રતિબંધ' છે અને તેમાં જોગવાઈ કરવામાં

આવી છે કે સદર અધિનિયમમાં સ્પષ્ટ રીતે અન્યથા જોગવાઈ સિવાય, કોઈ પણ એવી બાબતના સંબંધમાં કોઈ સિવિલ અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર નહીં હોય જેને સક્ષમ સત્તાધિકારીને સદર અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ નક્કી કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે અને સદર અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ આપવામાં આવેલી કોઈ સત્તાના અનુસંધાનમાં લેવામાં આવેલી અથવા લેવાની પ્રસ્તાવિત કોઈ કાર્યવાહીના સંબંધમાં કોઈ અદાલત અથવા અન્ય સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈ પ્રતિબંધક હુકમ આપવામાં આવશે નહીં. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૭નું મથાળું 'નિયમો બનાવવાની સત્તા' છે અને તેમાં જોગવાઈ છે કે કેન્દ્ર સરકાર અધિકૃત ગેઝેટમાં જાહેરનોટિસ દ્વારા સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ અમલમાં મૂકવા માટે નિયમો બનાવી શકે છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની કલમ ૧૭ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કેન્દ્ર સરકારે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન્સ (એક્વિઝિશન ઓફ રાઈટ ઓફ યુઝર ઈન લેન્ડ) રૂલ્સ, ૧૯૬૩ નામે નિયમો બનાવ્યા છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ તેની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળની કોઈ અરજી કરવા માટે મર્યાદાની કોઈ અવધિ નિર્ધારિત કરતો નથી, જ્યારે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૫નું મથાળું 'વળતર નક્કી કરવા માટે જિલ્લા જજને અરજી' છે અને તેમાં જોગવાઈ છે કે વળતરની રકમના નિર્ધારણથી વ્યથિત કોઈ પક્ષ સક્ષમ સત્તાધિકારી તરફથી નિયમ ૪(૩) હેઠળ જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર, જે જિલ્લા જજના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં

જમીન અથવા તેનો કોઈ ભાગ આવેલો હોય તે જિલ્લા જજ સમક્ષ અરજી કરી શકે છે. આમ, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ અથવા તેના હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોમાં તેની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળની અરજી કરવામાં થયેલો કોઈ વિલંબ માફ કરવાની જોગવાઈ નથી. જોકે, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)માં જોગવાઈ છે કે જ્યાં કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદો કોઈ દાવા, અપીલ અથવા અરજી માટે અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત અવધિથી અલગ મર્યાદાની અવધિ નક્કી કરે છે ત્યાં કલમ ૩ની જોગવાઈઓ એવી રીતે લાગુ પડશે જેમ કે આવી અવધિ અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત અવધિ હોય અને કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા આવા દાવા, અપીલ અથવા અરજી માટે નિર્ધારિત મર્યાદાની કોઈ અવધિ નક્કી કરતી વખતે કલમો ૪થી ૨૪ સુધીની જોગવાઈઓ માત્ર એટલી હદ સુધી લાગુ પડશે જ્યાં સુધી તે વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે બહાર ન મૂકવામાં આવી હોય.

નિઃસંદેહ, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ એક વિશેષ કાયદો છે અને તેના હેઠળ બનાવાયેલા નિયમોનો નિયમ ૫ લિમિટેશન એક્ટની અનુસૂચિમાં નિર્ધારિત અવધિથી અલગ મર્યાદાની અવધિ નક્કી કરે છે. તેથી, સામાન્ય રીતે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૩ની જોગવાઈઓ એવી રીતે લાગુ પડશે જેમ કે સદર અવધિ અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત અવધિ હોય અને સદર વિશેષ કાયદા દ્વારા આવી અરજી માટે નિર્ધારિત મર્યાદાની અવધિ નક્કી કરવા માટે

લિમિટેશન એક્ટની કલમો ૪થી ૨૪ સુધીની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે. જોકે, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) પોતે અપવાદ ઉભો કરે છે અને જોગવાઈ કરે છે કે સદર પેટા–કલમની જોગવાઈઓ માત્ર એટલી હદ સુધી લાગુ પડશે જ્યાં સુધી તે વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે બહાર ન મૂકવામાં આવી હોય. તેથી જો વિશેષ કાયદો લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓની લાગુ પડતી સ્પષ્ટપણે બહાર મૂકે તો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૩થી ૨૪ની જોગવાઈઓ લાગુ નહીં પડે અને દાવો, અપીલ અથવા અરજી દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની સત્તા અદાલત અથવા સંબંધિત સત્તાધિકારી પાસે રહેશે નહીં.

૧૧. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, આ અરજીઓના આ સમૂહમાં વિચારણા માટે ઊભો થતો ટૂંકો અને સ્પષ્ટ કાયદાનો પ્રશ્ન એ છે કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ની જોગવાઈઓ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટ અને નિયમોને લાગુ પડશે કે જેથી જિલ્લા જજને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ અરજી કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની સત્તા પ્રાપ્ત થાય?

૧૨. આ તબક્કે સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો તેમજ વિવિધ હાઈકોર્ટોએ જે ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે તેનો સંદર્ભ લઈ શકાય. મુક્રી ગોપાલન વિરુદ્ધ ચેપ્પિલાટ પુથનપુરાયિલ અબૂબક્કર (ઉપર મુજબ)માં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯ની પેટા–કલમ (૨)ને કોઈ ચોક્કસ કેસની હકીકતો પર લાગુ કરવા અને કલમો ૪થી ૨૪ ધરાવતી જોગવાઈઓની વ્યવસ્થા

લાગુ કરવા માટે, સદર જોગવાઈનો આશરો લેનારા સત્તાધિકારીએ નીચેની બે આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ થવી જોઈએ:

(૧) કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા હેઠળ કોઈ દાવો, અપીલ અથવા અરજીના સંદર્ભમાં મર્યાદાની કોઈ અવધિ માટેની જોગવાઈ હોવી જોઈએ.

(૨) આવા વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદાની અવધિ લિમિટેશન એક્ટની અનુસૂચિ હેઠળ નિર્ધારિત અવધિથી અલગ હોવી જોઈએ.

જો ઉપરોક્ત બે આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ થાય તો કલમ ૨૯(૨) હેઠળ પરિકલ્પિત પરિણામો આપમેળે લાગુ પડશે. તે પરિણામો નીચે મુજબ છે:

(૧) એવા કેસમાં લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૩ એવી રીતે લાગુ પડશે જેમ કે વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત અવધિ અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત અવધિ હોય.

(૨) વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા દાવા, અપીલ અથવા અરજી માટે નિર્ધારિત મર્યાદાની કોઈ અવધિ નક્કી કરવા માટે કલમો ૪થી ૨૪ સુધીની તમામ જોગવાઈઓ એટલી હદ સુધી લાગુ પડશે જ્યાં સુધી સદર વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા તે સ્પષ્ટપણે બહાર ન મૂકવામાં આવી હોય.

૧૩. કમિશનર ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ વિરુદ્ધ હોંગો ઈન્ડિયા પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ)માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:–

"૧૪. ભારતના બંધારણનો અનુચ્છેદ ૨૧૪ સ્પષ્ટ કરે છે કે દરેક રાજ્ય માટે એક હાઈકોર્ટ હશે અને અનુચ્છેદ ૨૧૫માં જણાવાયું છે કે દરેક હાઈકોર્ટ રેકોર્ડની અદાલત હશે અને પોતાની અવમાનના માટે દંડ કરવાની સત્તા સહિત તમામ સત્તાઓ ધરાવશે. જોકે અમે અમારા હુકમના અગાઉના ભાગમાં કલમ ૩૫–એચનો સંદર્ભ લીધો છે, તેમ છતાં સંબંધિત અને આ અપીલોમાં જે અંગે અમારો સંબંધ છે એવી પેટા–કલમ (૧) અહીં ઉદ્ધૃત કરવી વધુ સારી રહેશે:

'૩૫–એચ. હાઈકોર્ટ સમક્ષ અરજી – (૧) સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ કમિશનર અથવા અન્ય પક્ષ, તેને ૧લી જુલાઈ, ૨૦૦૩ પહેલાં પસાર કરાયેલા કલમ ૩૫–સી હેઠળના હુકમની નોટિસ બજાવવામાં આવી હોય તે તારીખથી એકસો એંસી દિવસની અંદર, નિર્ધારિત ફોર્મમાં, અન્ય પક્ષ દ્વારા અરજી કરવામાં આવે ત્યારે બસો રૂપિયા ફી સાથે, હાઈકોર્ટમાં અરજી કરીને અપીલી ટ્રિબ્યુનલને એવા હુકમમાંથી ઉદ્ભવતા કાયદાના કોઈપણ પ્રશ્નને હાઈકોર્ટ સમક્ષ સંદર્ભિત કરવાનો નિર્દેશ આપવા વિનંતી કરી શકે છે.'

હાઈકોર્ટ સમક્ષ સંદર્ભ અરજી દાખલ કરવા માટે ૧૮૦ દિવસની અવધિ

નક્કી કરવા સિવાય, સદર નિર્ધારિત સમયગાળા પછી સંદર્ભ કરવામાં આવે તો વિલંબ માફ કરવા માટે કોઈ અન્ય કલમ નથી.

૧૫. અમે અગાઉ જ દર્શાવ્યું છે કે કમિશનર સમક્ષ અપીલની બાબતમાં કલમ ૩૫ ૬૦ દિવસનો સમય આપે છે અને તે ઉપરાંત, જો પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે તો કમિશનરને ૩૦ દિવસ સુધીનો વિલંબ માફ કરવાની સત્તા છે. તે જ રીતે કલમ ૩૫–બી અપીલી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ કરવા માટે ૯૦ દિવસનો સમય આપે છે અને તેમાંની પેટા–કલમ (૫) અપીલી ટ્રિબ્યુનલને પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે તો દિવસોની સંખ્યા ગમે તેટલી હોય વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપે છે. તે જ રીતે કલમ ૩૫–ઇઇ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રિવિઝન કરવા માટે ૯૦ દિવસનો સમય આપે છે અને તેના પરંતુક દ્વારા જો પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે તો વધુ ૯૦ દિવસની અવધિ માટે રિવિઝનલ સત્તાધિકારીને વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે, જ્યારે હાઇકોર્ટ સમક્ષ કલમ ૩૫–જી હેઠળની અપીલ અને કલમ ૩૫–એચ હેઠળ હાઈકોર્ટને સંદર્ભ માટે અપીલ અને સંદર્ભનો લાભ લેવા માટે કુલ ૧૮૦ દિવસનો સમય આપવામાં આવ્યો છે. જોકે, ૧૮૦ દિવસની અવધિ પછી હાઇકોર્ટને વિલંબ માફ કરવાની સત્તા આપતી કોઈ વધુ કલમ નથી.

૧૬. લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ અને કલમ ૨૯(૨)નો આધાર લેવામાં આવ્યો, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

'૫. કેટલાક કેસોમાં નિર્ધારિત સમયગાળાનો વિસ્તરણ.– કોઈ પણ અપીલ અથવા ઓર્ડર ૨૧ની જોગવાઈઓમાંથી કોઈપણ હેઠળની અરજી સિવાયની કોઈ અરજી, જો અપીલકર્તા અથવા અરજદાર અદાલતને સંતોષ આપે કે પૂરતા કારણસર તેણે સદર સમયગાળામાં અપીલ દાખલ કરી શક્યો નહોતો અથવા અરજી કરી શક્યો નહોતો તો, નિર્ધારિત સમયગાળા પછી સ્વીકારી શકાય છે.

૨૯. બચત.– (૧) આ અધિનિયમમાં રહેલી કોઈ બાબત ધ ઈન્ડિયન કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ (૧૮૭૨નો ૯)ની કલમ ૨૫ને અસર કરશે નહીં.

૩૨. અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ કલમો ૩૫, ૩૫–બી, ૩૫–ઈઈ, ૩૫–જી અને ૩૫–એચમાં વપરાયેલી ભાષા સ્પષ્ટ કરે છે કે નિર્ણય અથવા હુકમની જાણ થયાની તારીખથી માત્ર ૧૮૦ દિવસની અંદર હાઈકોર્ટમાં અપીલ અને સંદર્ભ કરવામાં આવવો જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં, અન્ય જોગવાઈઓમાં વપરાયેલી ભાષા સ્પષ્ટ કરે છે કે વિધાનસભાનો હેતુ અપીલ દાખલ કરવાની પ્રાથમિક મર્યાદા તરીકે રહેલા ૬૦ દિવસ પૂર્ણ થયા બાદ માત્ર ૩૦ દિવસ સુધીનો વિલંબ માફ કરીને અપીલી સત્તાધિકારીને અપીલ સ્વીકારવાની સત્તા આપવાનો હતો. નિર્ધારિત અવધિ પછી પૂરતું કારણ દર્શાવીને વિલંબ માફ કરવાની કોઈ જોગવાઈના અભાવમાં, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫નો સંપૂર્ણ બહિષ્કાર થાય છે.

તેથી ૧૮૦ દિવસની નિર્ધારિત અવધિ પૂરી થયા બાદ વિલંબ માફ કરવાની કોઈ સત્તા નથી એવું ઠરાવવામાં હાઇકોર્ટ યોગ્ય હતી.

૩૩. અન્યથા પણ, કમિશનર સમક્ષ, અપીલી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ તેમજ કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ રિવિઝન માટે વિધાનસભાએ અનુક્રમે ૬૦ દિવસ અને ૯૦ દિવસની અવધિ આપી છે, જ્યારે હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલ અને સંદર્ભ માટે બીજી તરફ ૧૮૦ દિવસની વધુ મોટી અવધિ આપવામાં આવી છે જેથી કમિશનર અને અન્ય પક્ષ તેનો લાભ લઈ શકે. અમારો મત છે કે વિધાનસભાએ હાઇકોર્ટને સંદર્ભ માટે ૧૮૦ દિવસનો પૂરતો સમય આપ્યો છે, જે અપીલ અને રિવિઝન માટે નક્કી કરાયેલા સમયગાળા કરતાં વધુ છે.

૩૪. લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯ના આધારે દલીલ કરવામાં આવી હોવા છતાં, કલમ ૨૯(૨) લાગુ પડે એવું માની લઈએ તો પણ, અમારે નક્કી કરવાનું છે કે હાઇકોર્ટને સંદર્ભના કેસમાં સદર કલમની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટપણે બહાર મૂકવામાં આવી છે કે નહીં.

૩૫. અમારી સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે 'સ્પષ્ટપણે બહાર મૂકવામાં આવી છે' શબ્દોથી એવો અર્થ થાય કે વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદામાં લિમિટેશન એક્ટની એવી ચોક્કસ જોગવાઈઓનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ હોવો જોઈએ, જેને બહાર મૂકવાની છે. આ સંદર્ભમાં આપણે જોવું પડશે કે

વિશેષ કાયદાની યોજના, જે આ કેસમાં સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ છે, કેવી છે. તેમાં આપવામાં આવેલ ઉપચારની પ્રકૃતિ એવી છે કે વિધાનસભાનો હેતુ તેને પોતાના દ્વારા સંપૂર્ણ સંહિતા બનાવવા અને માત્ર તેના દ્વારા જ તેમાં આપવામાં આવેલી વિવિધ બાબતોને નિયંત્રિત કરવાનો હતો. જો સંબંધિત જોગવાઈઓની તપાસ પરથી સ્પષ્ટ થાય કે લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ આવશ્યક રીતે બહાર મૂકવામાં આવી છે તો તેમાં આપવામાં આવેલા લાભોનો ઉપયોગ સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓને પૂરક બનાવવા માટે કરી શકાય નહીં. અમારા વિચારપૂર્વકના મત મુજબ, વિશેષ કાયદો લિમિટેશન એક્ટની કલમો ૪થી ૨૪ની જોગવાઈઓને સ્પષ્ટ સંદર્ભ દ્વારા બહાર ન મૂકે એવા કિસ્સામાં પણ, તેમ છતાં અદાલત માટે આ તપાસવું ખુલ્લું રહેશે કે આ જોગવાઈઓની પ્રકૃતિ અથવા વિશેષ કાયદાની વિષયવસ્તુ અને યોજનાની પ્રકૃતિ તેમની લાગુ પડતીને કેટલી હદ સુધી બહાર મૂકે છે. બીજા શબ્દોમાં, તેથી લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની બાબત લિમિટેશન એક્ટની શરતો પરથી નહીં પરંતુ હાઈકોર્ટ સમક્ષ સંદર્ભ અરજી દાખલ કરવા અંગેના સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની જોગવાઈઓ પરથી નક્કી કરવાની છે.

૩૬. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની યોજના એ નિષ્કર્ષને સમર્થન આપે છે કે કલમ ૩૫-એચ(૧) હેઠળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ સંદર્ભ કરવા માટેની નિર્ધારિત સમયમર્યાદા નિશ્ચિત છે અને લિમિટેશન એક્ટની કલમ

૫ હેઠળ અદાલત દ્વારા વધારી શકાય તેવી નથી. એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે વિધાનસભાના હેતુનો આદર કરવો અદાલતની ફરજ છે અને ઉદાર અર્થઘટન કરીને લિમિટેશન એક્ટની કલમ પનો આશરો લઈ મર્યાદા વધારી શકાતી નથી."

૧૪. છત્તીસગઢ સ્ટેટ ઈલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ ઈલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશન (ઉપર મુજબ)માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:-

"૨૫. કલમ ૧૨૫માં જોગવાઈ છે કે ટ્રિબ્યુનલના કોઈ પણ નિર્ણય અથવા હુકમથી વ્યથિત કોઈ વ્યક્તિ નિર્ણય અથવા હુકમની જાણ થયાની તારીખથી ૬૦ દિવસની અંદર આ અદાલતમાં અપીલ કરી શકે છે. કલમ ૧૨૫નો પરંતુક આ અદાલતને વધુમાં વધુ ૬૦ દિવસની અવધિમાં દાખલ કરાયેલી અપીલ સ્વીકારવાની સત્તા આપે છે, જો તે સંતુષ્ટ થાય કે પ્રારંભિક ૬૦ દિવસની અવધિમાં અપીલ દાખલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હતું. આ દર્શાવે છે કે કલમ ૧૧૧(૨) અને ૧૨૫ હેઠળ અપીલ દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત મર્યાદાનો સમયગાળો લિમિટેશન એક્ટ હેઠળ દાવા વગેરે દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત સમયગાળાથી નોંધપાત્ર રીતે અલગ છે. કલમ ૧૨૫ના પરંતુકમાં 'વધુમાં વધુ ૬૦ દિવસની અવધિમાં' શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ અપીલ દાખલ કરવાની અંતિમ મર્યાદા ૧૨૦ દિવસ છે તે સ્પષ્ટ કરે છે. સદર અધિનિયમ હેઠળ એવી કોઈ જોગવાઈ નથી જેના આધારે આ અદાલત ૧૨૦ દિવસથી વધુ સમય પછી

ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય અથવા હુકમ સામે દાખલ અપીલ સ્વીકારી શકે.

૨૬. ટ્રિબ્યુનલ એટલે કે વિશેષ નિર્ણયકારી મંચની સ્થાપના કરવાનો હેતુ, જે એડજ્યુડિકેટિંગ ઓફિસરના હુકમ અથવા યોગ્ય કમિશનના હુકમથી વ્યથિત કોઈ વ્યક્તિની ફરિયાદનો નિકાલ કરે, અને ત્યારબાદ આ અદાલતમાં અપીલની જોગવાઈ સાથે કલમો ૧૧૧ અને ૧૨૫ હેઠળ અપીલ દાખલ કરવા માટે વિશેષ મર્યાદા નક્કી કરવાનો હેતુ એ છે કે ઇલેક્ટ્રિસિટી એક્ટની વિવિધ જોગવાઈઓના અમલ અને કામગીરીમાંથી ઊભા થતા વિવાદોનો નિષ્ણાત મંચ દ્વારા ઝડપથી નિકાલ થાય અને આ અદાલત સિવાય કોઈ અદાલત ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય અથવા હુકમને પડકારી ન શકે. એડજ્યુડિકેટિંગ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવેલા હુકમના સંદર્ભમાં સિવિલ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રના બહિષ્કારની કલમ ૧૪૫ હેઠળની જોગવાઈ પણ તે દિશામાં સંકેત આપે છે.

૨૭. આથી સ્પષ્ટ છે કે ઇલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ના અર્થમાં વિશેષ કાયદો છે, જેમાં જોગવાઈ છે કે જ્યાં કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદો કોઈ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે અનુસૂચિમાં નિર્ધારિત અવધિથી અલગ મર્યાદાની અવધિ નક્કી કરે છે ત્યાં કલમ ૩ની જોગવાઈઓ એવી રીતે લાગુ પડશે જેમ કે સદર અવધિ અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત હોય અને કલમો ૪થી ૨૪ સુધીની જોગવાઈઓ કોઈ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે નિર્ધારિત મર્યાદાની કોઈ અવધિ

નક્કી કરવા માટે લાગુ પડશે, સિવાય કે તે વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે બહાર મૂકવામાં આવી હોય."

૧૫. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, નિયમમાં વપરાયેલી ભાષા અને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની યોજનાની તપાસ કરવી જરૂરી છે. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ તેની કલમ ૧૦ની પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ કોઈ અરજી કરવા માટે મર્યાદાની કોઈ અવધિ નક્કી કરતો નથી. મર્યાદા પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૫ હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. આ તબક્કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની યોજનાનો સંદર્ભ લઈ એ નિર્ધારિત કરી શકાય કે શું તે સંપૂર્ણ સંહિતાની પ્રકૃતિ ધરાવે છે, જેમ કે અરજદાર તરફથી દલીલ કરવામાં આવી છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની પ્રસ્તાવનામાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે પેટ્રોલિયમ અને ખનિજોના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવા માટે જમીનમાં ઉપયોગના અધિકારના સંપાદન અને તેની સાથે સંબંધિત બાબતો માટે બનાવવામાં આવ્યો છે. તેની કલમ ૩ 'સંપાદન માટેની જાહેરનોટિસનું પ્રકાશન' માટે જોગવાઈ કરે છે, કલમ ૪ હેઠળ એવી જમીનમાં પ્રવેશવા અને તેનું સર્વેક્ષણ કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે જેના હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર અથવા કોર્પોરેશન પેટ્રોલિયમ અથવા કોઈ ખનિજના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવાની દરખાસ્ત કરે છે. કલમ ૫માં

હિત ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિના વાંધાઓની સુનાવણી માટે જોગવાઈ છે. કલમ ૬ ‘જમીનમાં ઉપયોગના અધિકારના સંપાદનની ઘોષણા’ માટે જોગવાઈ કરે છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટની યોજના હેઠળ, કોઈ જમીનના સંપાદન માટે કલમ ૩ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ જાહેરનોટિસ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા બાદ, સદર અધિનિયમની કલમ પની પેટા–કલમ (૧) મુજબ એકવીસ દિવસની અંદર વાંધાઓ રજૂ કરવાના હોય છે. જો કોઈ વાંધો પ્રાપ્ત ન થાય અથવા પ્રાપ્ત થયેલા વાંધાઓ નકારી કાઢવામાં આવે તો સક્ષમ સત્તાધિકારીએ કેન્દ્ર સરકારને અહેવાલ કરવાનો હોય છે અને જો કેન્દ્ર સરકાર સંતુષ્ટ થાય કે જમીન કોઈ પાઈપલાઈન નાખવા માટે જરૂરી છે તો જાહેરનોટિસ દ્વારા જાહેર કરશે કે પાઈપલાઈન નાખવા માટે જમીનમાં ઉપયોગનો અધિકાર સંપાદિત કરવો જોઈએ. ઘોષણા પ્રસિદ્ધ થતાં જમીનમાં ઉપયોગનો અધિકાર કેન્દ્ર સરકારમાં નિહિત થાય છે. કલમ ૭ હેઠળ ઉપયોગનો અધિકાર કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારમાં, જેમ બને તેમ, નિહિત થયા બાદ અધિકૃત કોઈ વ્યક્તિ જમીનમાં પ્રવેશી શકે છે અને પાઈપલાઈન નાખી શકે છે. કલમ ૮ ‘તપાસ માટે જમીનમાં પ્રવેશવાની સત્તા’ માટે જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૯ સદર અધિનિયમની કલમ ૬ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ ઘોષણા કરવામાં આવેલી જમીનના ઉપયોગ અંગે પ્રતિબંધો મૂકે છે. કલમ ૧૦ વળતર નક્કી કરવા માટે અને કલમ ૧૧ ‘વળતર જમા અને ચુકવણી’ માટે જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૨માં જોગવાઈ છે કે નીચે દર્શાવેલી બાબતોના સંબંધમાં સક્ષમ સત્તાધિકારીને ધ કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ હેઠળ કોઈ દાવો ચલાવતી સિવિલ અદાલતની તમામ સત્તાઓ પ્રાપ્ત

રહેશે. કલમ ૧૩ 'સદ્ભાવનાથી કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીના રક્ષણ' માટે જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૧૪ કોઈ પણ એવી બાબતના સંદર્ભમાં સિવિલ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રને પ્રતિબંધિત કરે છે જેને સદર અધિનિયમ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારીને નક્કી કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે અને વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે અધિનિયમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ અપાયેલી કોઈ સત્તાના અનુસંધાનમાં લેવામાં આવેલી અથવા લેવાની પ્રસ્તાવિત કોઈ કાર્યવાહી અંગે કોઈ અદાલત અથવા અન્ય સત્તાધિકારી દ્વારા પ્રતિબંધક હુકમ આપવામાં આવશે નહીં. કલમ ૧૫ 'દંડ' માટેની જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૧૬માં જોગવાઈ છે કે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૮૯૮માં રહેલી કોઈ બાબત છતાં, કલમ ૧૫ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આવતો ગુનો સદર સંહિતાના અર્થમાં કોગ્નિઝેબલ ગણાશે. કલમ ૧૭ કેન્દ્ર સરકારને સદર અધિનિયમના હેતુઓ અમલમાં મૂકવા માટે નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે અને કલમ ૧૮માં જોગવાઈ છે કે સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ જમીનના સંપાદન સંબંધિત તે સમયના અમલમાં રહેલા અન્ય કાયદાની જોગવાઈઓ ઉપરાંત રહેશે અને તેના અવમૂલ્યનરૂપ નહીં બને.

તેથી, સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓનો સમગ્રતઃ વિચાર કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે તે પેટ્રોલિયમ અને ખનિજોના પરિવહન માટે પાઈપલાઈન નાખવા જમીનમાં ઉપયોગના અધિકારના સંપાદન અને તેના વળતરની ચુકવણી નક્કી કરવા સંબંધિત બાબતોમાં સંપૂર્ણ સંહિતા છે. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે યોગ્ય રીતે

રજૂ કર્યું છે તેમ, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટ હેઠળની કોઈ અરજી અંગે નિર્ણય કરવા માટે કાયદાની અન્ય કોઈ જોગવાઈનો આશરો લેવો જરૂરી નથી. ઉપરોક્ત પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની યોજનાના પ્રકાશમાં જ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ પનું અર્થઘટન કરવાનું છે.

નિયમ ૫, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, જોગવાઈ કરે છે કે વળતરની રકમના નિર્ધારણથી વ્યથિત કોઈ પક્ષ સક્ષમ સત્તાધિકારી તરફથી નિયમ ૪(૩) હેઠળ જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર, જે જિલ્લા જજના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં જમીન અથવા તેનો કોઈ ભાગ આવેલો હોય તે જિલ્લા જજ સમક્ષ અરજી કરી શકે છે. નિયમમાં વપરાયેલ શબ્દપ્રયોગ છે "નેવું દિવસ કરતાં મોડું નહીં". વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ છે કે આવા શબ્દપ્રયોગને શું અર્થ આપી શકાય અને શું સદર અધિનિયમ તથા નિયમોની યોજના હેઠળ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) લાગુ પડશે. આ અદાલતના મત મુજબ, નિયમ પમાં વપરાયેલી ભાષામાં મહત્વપૂર્ણ શબ્દો છે "નેવું દિવસ કરતાં મોડું નહીં". "નેવું દિવસ કરતાં મોડું નહીં" શબ્દપ્રયોગ સ્પષ્ટ કરે છે કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫), જેમ બને તેમ, હેઠળ અરજી દાખલ કરવાની અંતિમ મર્યાદા નેવું દિવસ છે. પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટ અથવા પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી જેના હેઠળ જિલ્લા જજ નિયમ ૪(૩) હેઠળ

જાણ મળ્યાની તારીખથી ૯૦ દિવસની અવધિ બાદ અરજી સ્વીકારી શકે.

તેથી "નેવું દિવસ કરતાં મોડું નહીં" શબ્દપ્રયોગ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ના અર્થમાં સ્પષ્ટ બહિષ્કાર સમાન છે અને તેથી સદર અધિનિયમની કલમ ૫ની લાગુ પડતીને પ્રતિબંધિત કરે છે. તેથી જો એવું ઠરાવવામાં આવે કે અદાલત પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫માં નિર્ધારિત અવધિ પછી અરજી સ્વીકારી શકે છે તો "કરતાં મોડું નહીં" શબ્દો સંપૂર્ણપણે નિષ્પ્રભાવી બની જશે. એ સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે વિધાનસભાએ કાયદામાં વાપરેલા દરેક શબ્દને કોઈ ને કોઈ અર્થ આપવો આવશ્યક છે. જો એવું ઠરાવવામાં આવે કે વિલંબ માફ કરવાની સત્તા છે તો "કરતાં મોડું નહીં" શબ્દો સંપૂર્ણપણે નિષ્પ્રભાવી થઈ જશે. સર્વોચ્ચ અદાલતે યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ પોપ્યુલર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની, (૨૦૦૧) ૮ એસ.સી.સી. ૪૭૦ના કેસમાં આર્બિટ્રેશન એન્ડ કોન્સિલિએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ ૩૪ના સંદર્ભમાં ઠરાવ્યું હતું કે નિર્ણાયક શબ્દો "પરંતુ ત્યારબાદ નહીં" છે. અદાલતે મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે આ શબ્દપ્રયોગ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ના અર્થમાં સ્પષ્ટ બહિષ્કાર સમાન છે અને તેથી સદર અધિનિયમની કલમ ૫ની લાગુ પડતીને રોકે છે. સંસદને વધુ આગળ જવાની જરૂર નહોતી. પરંતુક હેઠળ વધારવામાં આવેલી અવધિ પછી એવોર્ડ રદ કરવા માટેની અરજી અદાલત સ્વીકારી શકે છે એવું ઠરાવવાથી "પરંતુ ત્યારબાદ નહીં" શબ્દપ્રયોગ સંપૂર્ણપણે નિષ્પ્રભાવી બની જાય. અર્થઘટનનો કોઈ સિદ્ધાંત આવા

પરિણામને યોગ્ય ઠેરવી શકે નહીં. સંજોગોમાં, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન એક્ટ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ની બે આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરે છે, એટલે કે તે એક વિશેષ કાયદો છે અને વિશેષ કાયદા હેઠળ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીના સંદર્ભમાં મર્યાદાની જોગવાઈ છે અને આવા વિશેષ કાયદા હેઠળની આવી મર્યાદા પણ લિમિટેશન એક્ટ હેઠળ નિર્ધારિત અવધિથી અલગ છે, છતાં તે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫માં વપરાયેલી ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને લિમિટેશન એક્ટની કલમો ૪થી ૨૪ની જોગવાઈઓની લાગુ પડતીને પણ સ્પષ્ટપણે બહાર મૂકે છે, જેમાં જણાવાયું છે કે જિલ્લા અદાલત સમક્ષ નિર્ધારણ માટેની અરજી સક્ષમ સત્તાધિકારી તરફથી જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર કરવી જરૂરી છે. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ની જોગવાઈઓ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને લાગુ નહીં પડે અને તેથી જિલ્લા જજ પાસે સદર પેટા–કલમો હેઠળ અરજી કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની કોઈ સત્તા અથવા અધિકાર નથી. તેથી અરજીઓ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવામાં વિદ્વાન જિલ્લા જજ યોગ્ય નહોતા.

૧૬. આ સંદર્ભમાં દરેક અરજીમાં વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા વાદગ્રસ્ત હુકમોનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે વિલંબ માફ કરવાની અરજીઓ માત્ર મુશ્કેલીના પ્રશ્ન પર મંજૂર કરવામાં આવી છે અને લિમિટેશન

એક્ટની જોગવાઈઓ કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળની અરજીને લાગુ પડતી નથી એવી રજૂઆતો તરફ જરાય ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. પોપટ બહિરુ ગોવર્ધને વિરુદ્ધ સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્વિઝિશન ઓફિસર (ઉપર મુજબ)માં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યા મુજબ, એ સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે મર્યાદાનો કાયદો કોઈ ચોક્કસ પક્ષને કઠોર રીતે અસર કરતો હોવા છતાં, જ્યારે સદર અધિનિયમ તેની જોગવાઈ કરે ત્યારે તેને તેની સંપૂર્ણ કડકાઈથી લાગુ કરવો પડે છે. ન્યાયસંગતતાના આધારે મર્યાદાની અવધિ વધારવાની અદાલત પાસે કોઈ સત્તા નથી. કાયદાની જોગવાઈ કોઈ ચોક્કસ પક્ષને મુશ્કેલી અથવા અસુવિધા ઊભી કરી શકે, તેમ છતાં અદાલત પાસે તે જોગવાઈને સંપૂર્ણ અસર આપીને અમલમાં મૂકવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી. dura lex sed lex નામનો કાનૂની સૂત્ર, જેનો અર્થ "કાયદો કઠોર છે પરંતુ તે કાયદો છે", આવી પરિસ્થિતિમાં લાગુ પડે છે. કોઈ કાયદાનું અર્થઘટન કરતી વખતે "અસુવિધા એ" નિર્ણયાત્મક પરિબળ નથી એવો સિદ્ધાંત સતત સ્વીકારવામાં આવ્યો છે. "કાયદાની જોગવાઈમાંથી ઉદ્ભવતું પરિણામ ક્યારેય અનિષ્ટ નથી. તેની કામગીરીમાંથી થતી મુશ્કેલી દૂર કરવા માટે અદાલતને સદર જોગવાઈની અવગણના કરવાની સત્તા નથી."

૧૭. કેરળ હાઈકોર્ટના સફિયા વિરુદ્ધ ધ ડેપ્યુટી કલેક્ટર (ઉપર મુજબ)ના ચુકાદાની બાબતમાં, અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ એક વિશેષ કાયદો હોવાથી લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ

લાગુ પડતી નથી અને તેથી લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ની જોગવાઈઓનો આશરો લઈ શકાય નહીં. જોકે, અગાઉના ચુકાદામાં સદર અદાલતે સમાન પ્રશ્ન પર વિચાર કરીને નિયમ ૫ મુજબ અરજી દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની અદાલત પાસે સત્તા છે એવું ઠરાવ્યું હતું અને તેથી અલગ દૃષ્ટિકોણ અપનાવવાનું કોઈ કારણ માન્યું નહોતું. સદર ચુકાદામાં પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા (૫) હેઠળની અરજીને લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ પડે કે નહીં તેની કોઈ ચર્ચા નથી. દેશમ વેંકટસ્વરા રેડ્ડી વિરુદ્ધ ધ સ્પેશિયલ ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને સક્ષમ સત્તાધિકારી (ઉપર મુજબ)ના કેસમાં આંધ્ર પ્રદેશ હાઇકોર્ટે કેરળ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, તિરુવનંતપુરમ વિરુદ્ધ ટી.પી. કુન્હાલિયમ્મા, (૧૯૭૬) ૪ એસ.સી.સી. ૬૩૪ અને મુક્રી ગોપાલન વિરુદ્ધ ચેપ્પિલાટ પુથનપુરાચિલ અબૂબક્કર, (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૫ના સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને ઠરાવ્યું હતું કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ વિલંબ માફ કરવાની અરજી જિલ્લા જજ સમક્ષ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની જોગવાઈઓ લાગુ કરવા માટે જાળવવા યોગ્ય છે. કેરળ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, તિરુવનંતપુરમ વિરુદ્ધ ટી.પી. કુન્હાલિયમ્માના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત એવા કેસ સાથે સંબંધિત હતી જેમાં જિલ્લા જજે ઠરાવ્યું હતું કે ઇન્ડિયન ટેલિગ્રાફ એક્ટ, ૧૮૮૫ની કલમ ૧૬(૩) હેઠળ વળતર વધારવા અંગેની અરજી લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ના અનુચ્છેદ ૧૩૭ દ્વારા સંચાલિત હતી અને અરજી ત્રણ વર્ષ પછી દાખલ થતાં સમયબદ્ધ હતી. હાઇકોર્ટે રિવિઝનમાં

અરજીઓ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કર્યો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે લિમિટેશન એક્ટનો અનુચ્છેદ ૧૩૭ કોઈ પણ અધિનિયમ હેઠળ સિવિલ અદાલતમાં દાખલ કરાયેલી કોઈપણ અરજી અથવા અરજીને લાગુ પડશે અને હાઈકોર્ટનો ચુકાદો રદ કર્યો હતો. નોંધનીય છે કે ઈન્ડિયન ટેલિગ્રાફ એક્ટની કલમ ૧૬ની પેટા–કલમ (૩)માં જોગવાઈ છે કે કલમ ૧૦ના ખંડ (ડી) હેઠળ ચૂકવવાના વળતરની પૂરતીતા અંગે કોઈ વિવાદ ઊભો થાય તો, વિવાદિત બંને પક્ષોમાંથી કોઈપણ પક્ષ દ્વારા જે જિલ્લા જજના અધિકારક્ષેત્રમાં સંપત્તિ આવેલો હોય તે જિલ્લા જજ સમક્ષ કરવામાં આવેલી અરજી પર તે જિંલ્લા જજ દ્વારા નક્કી કરવામા આવશે. આમ, પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોની જોગવાઈઓથી વિપરીત, ઈન્ડિયન ટેલિગ્રાફ એક્ટની કલમ ૧૬ની પેટા–કલમ (૩) તેમાં અરજી દાખલ કરવા માટે કોઈ મર્યાદાની અવધિ નક્કી કરતી નથી. તેથી સ્પષ્ટપણે લિમિટેશન એક્ટનો અનુચ્છેદ ૧૩૭ લાગુ પડશે. જ્યાં સુધી મુક્રી ગોપાલન વિરુદ્ધ ચેપ્પિલાટ પુથનપુરાચિલ અબૂબક્કરના ચુકાદાનો પ્રશ્ન છે, અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે કલમ ૧૮(૧) હેઠળ રચાયેલી અપીલી સત્તાધિકારીએ પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનો ન્યાયિક રીતે નિકાલ કરવો પડે છે અને તેના હુકમની રિવિઝનને આધીન રહી તેનો નિર્ણય પક્ષકારો વચ્ચે અંતિમ રહેશે. નોંધનીય છે કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન એક્ટ હેઠળ જિલ્લા જજ અપીલી સત્તાધિકારી નથી પરંતુ તે એવી સત્તા છે જે પાઈપલાઈન નાખવાની પ્રસ્તાવિત હોય અથવા નાખવામાં આવી હોય તેવી જમીનમાં હિત ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિને થયેલા નુકસાન, ખોટ અથવા ઈજા

અથવા આવી જમીનની બજાર કિંમતના સંબંધમાં વળતર નક્કી કરે છે. વધુમાં, કેરળ બિલ્ડિંગ્સ (લીઝ એન્ડ રેન્ટ કંટ્રોલ) એક્ટ, ૧૯૬૫ની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૨) રેન્ટ કંટ્રોલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર અપીલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે. સદર અધિનિયમ અથવા નિયમો પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઈન નિયમોના નિયમ ૫ની જેમ આવી અપીલ દાખલ કરવા માટે કોઈ અંતિમ મર્યાદા નક્કી કરતા નથી. તેથી લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓની લાગુ પડતીને સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી બહાર મૂકતી કોઈ જોગવાઈના અભાવને કારણે જ સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે. સંજોગોમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત બેમાંથી કોઈ પણ ચુકાદાનો હાલના કેસની હકીકતો પર કોઈ ઉપયોગ થતો નથી. તેથી આ અદાલત સન્માનપૂર્વક ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં કેરળ હાઈકોર્ટ અને આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટે અપનાવેલા દષ્ટિકોણ સાથે સંમત થઈ શકતી નથી.

૧૮. આ તબક્કે નોંધવું યોગ્ય છે કે આ તમામ બાબતોમાં એ સ્વીકારાયેલ સ્થિતિ છે કે સંબંધિત પક્ષકારો વિલંબ માફ કરવાની અરજીઓ સાથે અદાલત સમક્ષ આવ્યા હતા. તેથી પક્ષકારો, પછી તેઓ દાવેદારો હોય કે ગેઈલ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ, એ માનતા હતા કે વિદ્વાન જિલ્લા જજ સમક્ષ અરજીઓ દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હતો. તેથી સંબંધિત એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે અરજીઓનો ગુણદોષ પર નિર્ણય કર્યો અને વિલંબ માફ કર્યો. એવું જણાય છે કે

નીચેની અદાલત સમક્ષ એ દલીલ કરવામાં આવી નહોતી કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫), જેમ બને તેમ, હેઠળ અરજીઓ દાખલ કરવામાં કોઈ વિલંબ નહોતો, કારણ કે સામાવાળા–દાવેદારોને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા એવોર્ડની જાણ કરવામાં આવી નહોતી અને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૮ની જોગવાઈઓનું સંપૂર્ણપણે પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું.

૧૯. વાદગ્રસ્ત હુકમોમાંથી જોઈ શકાય છે કે વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે એ આધાર અપનાવ્યો છે કે લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫), જેમ બને તેમ, હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીને લાગુ પડશે અને ત્યારબાદ વિલંબ માફ કર્યો છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળની અરજીને લાગુ પડશે નહીં અને તેથી અરજીઓ દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરતી વખતે વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે અપનાવેલી કારણસરની દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. જોકે, સામાવાળા/દાવેદારોનો કેસ એ છે કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫માં પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા (૫) હેઠળની અરજી સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી

નિયમ ૪(૩) હેઠળ જાણ મળ્યાની તારીખથી નેવું દિવસની અંદર કરવાની જોગવાઈ છે, પરંતુ તેમને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૮ મુજબ એવોર્ડ પસાર થયાની ક્યારેય જાણ કરવામાં આવી નહોતી અને તેથી નેવું દિવસની મર્યાદાની ગણતરી માટે કોઈ પ્રારંભબિંદુ જ નથી અને પરિણામે અરજીઓ દાખલ કરવામાં કોઈ વિલંબ નથી. અરજદાર તરફથી જણાવાયું છે કે સામાવાળા–દાવેદારો એવોર્ડ પસાર થયાની જાણ ધરાવતા હતા અને તેમને ચેક આપવામાં આવ્યા હતા તથા ચેક આપતી વખતે એવોર્ડ પસાર થયાની પણ જાણ કરવામાં આવી હતી અને તેથી નિયમ ૪(૩) હેઠળની જાણ તેમને પ્રાપ્ત થઈ નહોતી એટલે મર્યાદા શરૂ નહીં થાય એવી દલીલ અતિ તકનિકી છે.

૨૦. આ અદાલતના મત મુજબ, સામાવાળાઓને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઇપલાઇન નિયમોના નિયમ ૪(૩) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા વળતર નક્કી કરવામાં આવ્યું હોવાની જાણ કરવામાં આવી હતી કે નહીં અથવા આવા હુકમ પસાર થયાની જાણકારી તેમને હતી કે નહીં, છતાં તેઓએ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ નિર્ધારિત મર્યાદાની અવધિમાં અરજીઓ દાખલ કરી નહોતી એવી અરજદાર–ગેઇલ તરફથી દલીલ કરવામાં આવી છે, તે હકીકતનો વિવાદાસ્પદ પ્રશ્ન છે, જે સંબંધિત અદાલત સમક્ષ રજૂ, અરજ કરવામાં અને સાબિત કરવામાં આવવો જરૂરી છે. એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ સમક્ષની

સમગ્ર કાર્યવાહી એ આધાર પર આગળ વધી હતી કે વિલંબ થયો હતો અને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫ના આધારે કોઈ દલીલ અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવી નહોતી, આ અદાલતનો મત છે કે બાબતોને વિદ્વાન જિલ્લા જજ સમક્ષ પાછી મોકલવી જરૂરી છે જેથી પક્ષકારોને સુનાવણીની તક આપ્યા બાદ તેનો નવેસરથી નિર્ણય કરવામાં આવે. નિયમ ૪ની પેટા–કલમ (૩) અને પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન નિયમોના નિયમ ૮ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળા/દાવેદારો માટે વિદ્વાન જિલ્લા જજ સમક્ષ એવી દલીલ કરવી ખુલ્લી રહેશે કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫), જેમ બને તેમ, હેઠળની અરજીઓ દાખલ કરવામાં કોઈ વિલંબ નથી, કારણ કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન નિયમોના નિયમ ૫ મુજબ મર્યાદાની અવધિ સદર નિયમોના નિયમ ૪ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારીની જાણ થયાની તારીખથી જ શરૂ થશે.

૨૧. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં તમામ અરજીઓ મંજૂર કરવામાં આવે છે. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૪૩૫૮/૨૦૧૩ સિવાય, વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા વાદગ્રસ્ત હુકમો આથી રદ કરી બાજુ પર મૂકવામાં આવે છે અને બાબતો વિદ્વાન જિલ્લા જજને આ હેતુ માટે પાછી મોકલવામાં આવે છે કે અરજીઓ નિર્ધારિત મર્યાદાની અવધિ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી કે નહીં તે પ્રશ્ન પર તેનો નવેસરથી નિર્ણય કરવામાં આવે.

પક્ષકારો માટે પોતાની અરજીઓમાં સુધારા કરવા અને પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં પુરાવા રજૂ કરવા ખુલ્લું રહેશે. વિલંબ માફ કરવાની અરજીઓ માત્ર હકીકતમાં અરજીઓ કરવામાં કોઈ વિલંબ થયો છે કે નહીં તે તપાસવાના હેતુ માટે છે. જો અદાલત એવા નિષ્કર્ષે આવે કે વિલંબ થયો છે તો મર્યાદાથી બાધિત હોવાના કારણસર અરજીઓ નકારી કાઢવી પડશે. તે હદ સુધી નિયમ તે મુજબ નિરપવાદ બનાવવામાં આવે છે.

૨૧એ. વિદ્વાન જિલ્લા જજે અરજીઓનો શક્ય તેટલો વહેલો અને વધુમાં વધુ છ મહિનાની અવધિમાં નિકાલ કરવો. પક્ષકારો વિદ્વાન જિલ્લા જજ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં યોગ્ય સહકાર આપશે અને કોઈ અનાવશ્યક મુદત માગશે નહીં તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

૨૨. જ્યાં સુધી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૪૩૫૮/૨૦૧૩નો સંબંધ છે, તે ગેઇલ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિલંબ માફ કરવાની અરજીના સંદર્ભમાં સામાવાળા–દાવેદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે. આ સંદર્ભમાં અરજીના રેકોર્ડનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે તા.૨૯ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૨ના સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા સામાવાળા ગેઇલ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડને સક્ષમ સત્તાધિકારી અને ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા વળતરના હુકમ અંગે જાણ કરવામાં આવી હતી અને વળતરની ચુકવણી માટે રકમ જમા કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. વધુમાં, ગેઇલ દ્વારા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વાદગ્રસ્ત એવોર્ડ

ગેઈલને તા.૨૯ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૨ના રોજ પ્રાપ્ત થયો હતો અને સદર અરજી દાખલ કરવામાં ૬૬ દિવસનો વિલંબ થયો હતો. તેથી સ્પષ્ટપણે, નિયમોની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ પરિકલ્પિત જાણ પ્રાપ્ત થયા છતાં ગેઈલે ૬૬ દિવસના વિલંબથી અરજી કરી હતી. આ હકીકતના પ્રકાશમાં કે પેટ્રોલિયમ એન્ડ મિનરલ્સ પાઈપલાઇન એક્ટની કલમ ૧૦ની પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરવાની જિલ્લા જજ પાસે કોઈ સત્તા નથી, વિદ્વાન એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે અરજી દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ માફ કરતો પસાર કરેલો વાદગ્રસ્ત હુકમ ટકી શકે તેમ નથી. તેથી અરજી સફળ થાય છે અને તે મુજબ મંજૂર કરવામાં આવે છે. દાહોદના વિદ્વાન બીજા એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજે સિવિલ મિસલેનિયસ એપ્લિકેશન નં.૫/૨૦૧૩માં તા.૩૧ મે, ૨૦૧૩ના રોજ પસાર કરેલો વાદગ્રસ્ત હુકમ આથી રદ કરી બાજુ પર મૂકવામાં આવે છે. તે મુજબ નિયમ નિરપવાદ બનાવવામાં આવે છે અને ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

(હર્ષા દેવાની, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.